

влади. Так, відповідно аналітичного звіту комісії Ради Європи з питань гендерної рівності, Україна перебуває у групі країн із найнижчим представництвом жінок у владі [3].

На наш погляд, це обмеження не потребує окремої криміналізації і, у випадку вчинення діяння, пов'язаного з умисним недопущенням жінки до того чи іншого органу влади, цілком охоплюється ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ст. 161 КК України.

Наступним можливим порушенням прав жінки за ознакою статі можуть виступати дії, спрямовані на обмеження її просування у кар'єрі. Проте такі діяння також цілком охоплюються диспозицією ст. 161 КК України і окремої кваліфікації не потребують.

Специфічним, на наш погляд, порушенням прав жінки можна назвати прояви сексизму у рекламі, ток-шоу, політиці, побуті тощо. Активісти моніторингового проєкту «Україна без сексизму» за чотири місяці виявили понад 240 сексистських висловлювань у рекламі щодо жінок [3].

Такі діяння, на наш погляд, посягають на честь та гідність жінки. Проте у КК України відсутня норма, яка б встановлювала відповідальність за них. Вважаємо за доцільне доповнити розділ III «Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи» КК України статтею 151-3 «Наклеп» і передбачити відповідальність за поширення недостовірних відомостей, що ганьблять честь та (або) гідність особи, а, як обтяжуючу обставину цього діяння, визнати його вчинення за ознакою статі.

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 27.05.2021).

2. Кримінальний кодекс України / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 27.05.2021).

3. Гендерна нерівність: п'ять порушень прав жінок в Україні. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29085513.html#:~:text=> (дата звернення: 27.05.2021).

Олександр Бондар

доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ЩОДО ПИТАНЬ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ТРУДОВОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Гендерна рівність є одним з пріоритетних напрямів реформування міжнародного, а разом з ним і вітчизняного законодавства в тому числі і трудового, оскільки саме в ньому гендерна дискримінація проявляється у багатьох аспектах. Торкаючись гендерних питань варто сказати, що на сьогодні в Україні вже діють норми, які покликані нівелювати гендерну нерівність в усіх сферах суспільного життя. Так основоположним нормативно-правовим документом в Україні є Конституція України, вона фактично задає головний вектор руху та розвитку держави в міжнародному просторі і гарантує всім хто знаходиться на її території захист прав та законних інтересів. На основі Конституції приймаються всі інші нормативно-правові документи з чого випливає, що їх норми мають так само бути спрямовані на фундаментальні принципи, права та гарантії закріплені основним законом. Також Україна, як член міжнародної спільноти вдосконалює і приводить у відповідність з міжнародним власне законодавство шляхом ратифікації відповідних договорів та угоди, що призводить до єдиного бачення вектору розвитку питань права та міжнародного співробітництва.

Заборона дискримінації у сфері праці та рівність у трудових правах між суб'єктами трудових відносин за гендерною ознакою гарантується національним та міжнародним законодавством, зокрема, Конституцією України (ст.ст. 3, 21, 24, 43), Кодексом законів про працю України (далі - КЗпП України) (ст.ст. 2-1, 22), законами України «Про забезпечення рівних можливостей прав чоловіків і жінок», «Про засади та запобігання та протидії дискримінації», тощо. Також Україною ратифіковані Конвенції МОП щодо ліквідації усіх форм дискримінації щодо жінок, рівну винагороду чоловіків і жінок за працю однакової цінності та ін. Треба погодитись, що законодавство у сфері праці, яке спрямовано на боротьбу дискри-

мінацією розвивається успішно, однак ефективність його застосування на практиці невисока [1, с. 221]. Тому питання більш точного визначення сучасної національної парадигми щодо гендерної рівності в трудових відносинах постає дуже гостро.

Сфера соціальних ролей і обов'язків, які виконують чоловіки та жінки охоплюються поняттям «гендер». Тож гендер – це поняття, що охоплює статус жінок і чоловіків скрізь призму їхніх стосунків по відношенню один до одного. Управління спеціального радника з гендерних питань ООН вважає гендерну рівність «етапом соціального розвитку людини, на якому права, відповідальність та обов'язки окремих осіб не визначаються фактом приналежності до чоловічої або жіночої статі» [2, с. 5].

Проаналізувавши ст. 24, Конституції України бачимо, що, не дивлячись на принцип рівності, прописаний у ч. 1 і ч. 2 вказаної статті, ч. 3 підтверджує факт того, що громадяни різної статі не можуть бути рівними перед законом з огляду на різні біосоціальні функції, тому потрібні штучні механізми або заходи для забезпечення рівності шляхом введення пільг і привілеїв, а отже, на жаль, не на користь рівноправності. Варто звернути увагу на те, що законодавець не закріплює обов'язок держави забезпечити працевлаштування жінки, а лише покладає на неї (державу) обов'язок створити умови для підтримки материнства і праці [3].

Отже, можна зробити висновок, що, з позиції гарантування прав людини Конституція України повністю відповідає міжнародному рівню, а з позиції прав чоловіків і жінок – потребує детальної гендерної експертизи і переробки.

Важливими є положення Закону України «Про зайнятість населення», а саме у ст. 11 вказується, що держава гарантує особі право на захист від будь-яких проявів дискримінації у сфері зайнятості населення за ознаками статі, забороняється пропонувати роботу лише жінкам або лише чоловікам, за винятком специфічної роботи. Не містить дискримінації щодо чоловіків положення про те, що надаються додаткові гарантії в процесі працевлаштування окремим категоріям громадян, адже формулювання «один із батьків або особа, яка їх замінює і має на утриманні дитину (дітей) віком до шести років» має на меті підкреслити рівні права обох статей [4].

У зв'язку з тим, що Україна взяла на себе зобов'язання щодо утвердження рівних можливостей чоловіків і жінок, Кабінетом Міністрів України було видано Розпорядження від 16.09.2020 р. № 1128-р яким схвалено «Концепцію комунікації у сфері гендерної рівності», а її реалізація розрахована на період до 2025 р. Серед шляхів і способів розв'язання проблеми Уряд визначає, зокрема, спростування/трансформації гендерних стереотипів щодо професії, соціальних ролей, типів поведінки тощо із залученням відомих жінок і чоловіків, сприяння збільшенню участі жінок у політичній діяльності та процесах прийняття рішень, у тому числі через інформування про позитивне ставлення суспільства до цього, сприяння збільшенню участі жінок і чоловіків у сферах праці, де вони менш представлені, зокрема шляхом інформаційної підтримки самодостатності вибору кожної людини, участі жінок у процесі прийняття рішень та політичній діяльності, розширення економічних прав та можливостей жінок, усунення гендерного розриву в оплаті праці та дотриманні трудових прав та ін. [5].

Підсумовуючи вищесказане, можна зазначити, що Україна знаходиться на дорозі вправлення гендерного законодавства та його удосконалення шляхом впровадження норм, принципів і положень, закріплених у міжнародно-правових актах, пов'язаних із наданням рівних прав і можливостей чоловікам і жінкам у трудових відносинах. Створення дієвих норм і механізмів захисту є запорукою процесів демократизації та гармонізації суспільного життя й покращення рівня життя загалом, наближення його до європейського.

Добощ З.А. з цього питання зазначає, що «в Україні, як і в більшості країн світу, приймаються закони, спрямовані на захист прав жінок, але на практиці ці права продовжують порушуватися, що зумовлює подальший науковий пошук шляхів удосконалення трудового законодавства щодо подолання гендерної дискримінації та забезпечення рівності можливостей чоловіків і жінок у сфері праці» [6].

1. Амелічева Л.П. Теоретичні та аксіологічні засади правового регулювання гідної праці в сучасних умовах державотворення : монографія. Вінниця : ТОВ «Твори», 2020. 360 с.

2. Гендерне законодавство: порівняльний аналіз та коментарі. Київ : Заповіт, 2005. 56 с.

3. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

4. Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення 30.05.21).

5. Про схвалення концепції комунікації у сфері гендерної рівності : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.09.2020 № 1128-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1128-2020>

%D1%80#top (дата звернення 30.05.21).

6. Добош З.А. Гендерна рівність і гендерна дискримінація у сфері трудових відносин. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 7. С. 190-193.

Віта Мороз

доцент кафедри
адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

МІЖНАРОДНЕ ТА НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЩОДО ПРОТИДІЇ ГЕНДЕРНОМУ НАСИЛЬСТВУ

Тенденції підвищення рівня активності громадян в реалізації права на захист є проявом становлення демократії в нашій країні, вітчизняне законодавство регламентує порядок захисту прав громадян у протидії гендерного насильства, однак розробка дієвих механізмів реагування та забезпечення захисту прав залишаються відкритими. Попри це для країн з усталеними демократичними традиціями звичайною практикою є визначення за основу протидії гендерного насильства у кожному конкретному випадку через залучення механізмів правосуддя. Україна є однією з держав – співзасновниць Організації Об'єднаних Націй і виступає активною учасницею діяльності усієї системи органів ООН¹.

З огляду на приписи статті 9 Конституції України², та відповідно до частини першої статті 1 Закону України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» Україна повністю визнає на своїй території дію приписів Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

10 жовтня 2018 року Розпорядженням Кабінету Міністрів України №728-р було схвалено *Концепцію Державної соціальної програми протидії гендерному насильству на період до 2023 року*. Згідно даної програми визначені напрямки діяльності, щодо зниження рівня гендерного насильства, насильства за ознакою статі та забезпечення захисту прав постраждалих осіб через удосконалення системи запобігання та протидії такому насильству, удосконалення відповідної нормативно-правової бази, запровадження дієвого механізму взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері протидії гендерному насильству є необхідним фактором дієвості та результативності.

Законодавство в даній сфері через призму має забезпечувати зростання довіри громадян до суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері протидії насильству, подолання психологічних та інших бар'єрів у прийнятті та реалізації рішень щодо звернення до цих суб'єктів з приводу такого насильства; доступність і якість надання необхідних соціальних послуг; зростання кількості притягнених до відповідальності кривдників; підвищення рівня обізнаності населення стосовно цих питань; спеціальну підготовку фахівців з кола суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері протидії гендерному насильству тощо.

Законодавча база протидії гендерного насильства становить:

- Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»;
- Закон України «Про охорону дигинства»;
- Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю»;
- Закон України «Про соціальні послуги»;
- Закон України «Про судовий збір»;
- Закон України «Про Національну поліцію».

Протягом останніх років у відповідності до Закону України «Про запобігання та протидію домашнього насильства» було прийнято низку **підзаконних актів**, які регулюють питання:

- організації взаємодії усіх суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії гендер-

¹ Конвенції ООН «Про права дитини встановлює» від 20.11.1989 редакція від 20.11.2014

² Конституції України